

TÓTH ISTVÁNNE
Nagykőrös

Hazaszeretetre nevelés az 5. osztályban

A tanulók szocialista hazafiságra nevelésében igen fontos a hazafias érzelmek fejlesztése, a hazafias tettek és a magatartás készségeinek, szokásainak kialakítása, fejlesztése. Ha tanulóinkban kialakulnak a hazafias érzelmek, várható ezek cselekedetekben való megnyilvánulása is. Igen nagy szükség van a kiegyensúlyozott, szeretetteljes otthoni légkörre, hogy később e szeretetet, ragaszkodást kiterjeszthessék iskolájuk, hazájuk, más népek országaira is. Ezek a gondolatok rendkívül jellemzőek az „Itt születtem én ezen a tájon” c. témában. Ezért a lélektől, a belső érzésektől akartam kiindulni, s haladni a külső, táguló világ felé. E törekvést mutatják a földrajzi helymeghatározások is: a szűkebb lakóhelytől (ház, utca) haladunk a tágabb lakóhely felé (város, ország), sőt átlépjük gondolatban a határokat is, az összefogás szükségességét bizonyítva. Meggyőződésem, sokéves tapasztalatom, hogy amíg a gyermeki lélekben nem mozdul meg valami, ami újat, jót, bizalmat ígér, addig hiába minden törekvés, nemes gondolatokból nem lesz meggyőződés. Azt, hogy milyen sokat jelent gyermekeinknél szülei szeretete, az utánuk való vágyódás, bizonyítja az a jó néhány fiktív, illetve meg is írott, el is küldött, szülőknek címzett levél, mely az 1. téma feldolgozásában kapott helyet. (Tudniillik a feladat az volt, hogy írjanak levelet nyaralás vagy egyéb alkalmakkor távol lévő szüleiknek.) Megkapó a gyermeki ragaszkodás, a szeretet iránti vágyak őszinte kifejezése. Ilyen érzelmi alapokon már el lehet indulni, s eljutni a szülőföldre, az ország szeretetéig, a rajta élő nép hagyományainak megőrzéséig, ápolásáig (2. téma), mert „... a szülőföld, a gyökérzet mégiscsak elválaszthatatlan, mégiscsak meghatározó része a kialakuló, a fejlődő lombzatnak... A gyermekkor, a múlt — ha akarjuk, ha nem — ott van a folytatásban, végigkísér bennünket életünk kanyargós útján: köt és kötelez”. (Szabó Kálmán: Nyikorgó katedrán. Tankönyvkiadó, 1983. 8. l.)

E gondolatok jegyében szeretném közreadni az említett 2 téma részletes óravázlatát, megjelölve a nevelési célokat is.

1. óra: „Itt születtem én ezen a tájon”

Nevelési cél: Megszerettetni a tanulókkal közvetlen környezetüket, szülőföldjüket. Jó tanulással és magatartással fejezzék ki szeretetüket szüleik, szülőföldjük iránt!

Koncentráció: irodalom, földrajz, ének, történelem tantárgyakkal.

Szemléltetés: rajzok, versek bemutatása, térkép, magnófelvétel meghallgatása, tanulói citerajáték.

I. 1. Formaságok: mulasztások igazolása, a felelősök beszámolója.

II. 2. Rövid utalás a korábbi órákon megbeszélte helyes viselkedési formákra.

Megfigyelés: Hogyan viselkedik a költő, Petőfi Sándor? Egy tanuló elszavalja Petőfi S.: Füstbement terv c. versét. Rövid megbeszélés követi: Hová közeledik a költő? Kit akar üdvözölni? Sikerről-e szándékát megvalósítania? Gondolatok a családról, a szülői szeretetről. Az otthoni segítőmunka megítélése.

3. Tanári magyarázat: Az ember gyermekkorát a családban tölti, szülei indítják el életútján. Az otthoni meghitt környezetben számtalan kisebb-nagyobb élményben van része, melyekre később is szívesen emlékszik vissza. Lássuk, ki hol lakik, milyen a környezete!

a) Tanulói rajzok bemutatása: ház, utca. Ezek tartalmi, esztétikai értékelése. Miért kedves neked ez a hely?

b) Hogyan tudjuk megóvni környezetünket, hogy jól érezzük magunkat ebben a házban, utcában, városban? Környezetvédelmi plakátok bemutatása, magyarázata.

4. a) Lépjünk ki gondolatban házunkból, utcánkából, tegyünk egy sétát a városban! Milyen üzemek, iskolák találhatóak Nagykőrösön? A városról készült tabló megtekintése.

b) Hogyan képzeltek el városunk jövőjét? Ha építész lennél, milyen épületeket terveznél? (Megjegyzendő: Sok kertes házat szeretnének tervezni, lakótelepit senki sem építene.)

c) Képzeljétek el, hogy vidéken tartózkodtok, régen láttatok születeket, vágyakoztok haza! Milyen levelet írnátok születeknek? (A levélírással előzetesen készültek a tanulók, most azokat felolvassák.)

Röviden utalunk a János vitéz c. műre is. Milyen érzések kerítik hatalmukba Jancsit, mikor visszatér falujába?

d) A gondolatok összegzése: Mit jelent nekünk szülővárosunk? (Épületeket, játszótereket, embereket, érzelmeket, kulturális létesítményeket stb.)

5. Hallgassuk meg, hogyan emlékezik szülőföldjére a költő, Petőfi Sándor!

Magnófelvétel: Petőfi S.: Szülőföldemen (Megzenésített változat).

Adjunk címet az óránknak! (A táblára és a füzetekbe leírjuk a címet: „Itt születtem én ezen a tájon”.)

6. Határozatok meg földrajzilag, hol fekszik Nagykőrös! Térkép segítségével tanulói magyarázatok következnek.

7. Beszéljétek a következő szavak jelentéséről: szülőföld, haza, hazaszeretet!

8. Gondolatban lépjük át Pest megye határát! Soroljátok fel hazánk szép tájait!

Most már az egész országról van szó, Magyarországról. Mivel tudnátok bizonyítani, hogy szeretik hazátokat? (Tanulás, jó munkavégzés, szüleinek, nevelőink tisztelete, tiszteletudó viselkedés, a társadalmi tulajdon megbecsülése, környezetünk óvása, az idősök segítése.)

9. *Tanári magyarázat*

Nemcsak a magyar nép szereti hazáját. Minden népnek az a legkedvesebb ország, ahol született, amelynek a nyelvét beszéli. Hallgassuk meg, hogyan vágyakozik hazájára, az otthonmaradottak után a fronton harcoló katonára!

Magnó: Szimonov: Várj reám (megzenésített változat).

Rövid megbeszélés követi, a tanulók elmondják, milyen érzelmeket váltott ki belőlük a költemény.

Tanári magyarázat

Véres harcok, fájdalom, keserűség, sok-sok emberélet árán sikerült megszereznünk szabadságunkat. Kötelességünk a béke megvédése, megóvása! Mit tehetek ti ennek érdekében?

10. Idézet kivetítése, magyarázata.

„Minden nemzet a maga nyelvén lett tudóssá, idegenen sohasem!” (Bessenyei György)

Az idézet a füzetbe kerül.

III. 11.

A felcsendülő dallam milyen gondolatokat ébreszt benned? (Az órán elhangzottak összegzése.) Egy tanuló citerajátékát hallgatjuk: Petőfi S.: Távolból. Az osztály halkán dúdolja az ismerős dallamot.

Előkészület (a következő órára): szómagyarázat. E szavakat a 2. óra vázlata tartalmazza.

2. óra: Ápoljuk népi hagyományainkat!

Nevelési cél: Tiszteljük elődeinket, folytassuk munkájukat!

Koncentráció: történelem, irodalom, földrajz, technika, ének tantárgyakkal.

Szemléltetés: könyvek, képek bemutatása, tanulói szerepjátékok.

I. 1. A hetesek beszámolója, a felelősök jelentése.

II. 2. Szómagyarázat, hangulati bevezetés: hímzés, fafaragás, tojásfestés (himes tojás, vajköpülés, nyárs, köcsögfa, csobolyó, guba, szűr, tarisznya, kecskelábú asztal, búbos kemence, jurta).

Csoportosítsd a felsorolt szavakat! (Használati eszközök, hajlék, öltözködés stb.)

3. a) Vajon kik és milyen körülmények között használták ezeket a tárgyakat?

b) Rendezzünk be egy régi parasztszobát ősi bútorokkal! (Előzetes felkészülés alapján néhány tanuló vállalkozik a feladat megoldására.) Felkészülésre ajánlott irodalom: Tarján Gábor: Minden-napi hagyomány.

c) Lépjünk ki a szobából, ismerkedjünk meg a különféle hajlékformákkal! (Alkalmi menedékek, kunyhók, szállások, föld- és faépítkezés.)

d) Milyen járművekkel találkozhatunk az utcán? Hogyan közlekedtek őkink?

e) Ismerkedjünk meg világhíreinkkel, gondolkodásmódjukkal!

Tanári magyarázat

Az ősi világkép szerint a világ kerek, ilyennek látszik az ég, a föld, a nap, a hold. A magyar néphit felfogása szerint egymás fölött több világ helyezkedik el. A világokat az Égig érő fa köti össze. Őseink hitvilágában felfedezhetők a természeti jelenségeknek, az elemeknek a tisztelete. Tisztelték a tüzet, lehetek vizisteneik is. (Utalás a Kalevalára.) Az esőhöz és a szélhez is fűződtek babonás hiedelmek. A táltosok bika képében harcoltak egymással a felhőkben. A földnek gyógyító hatását tulajdonítottak. Valójában őseink igen jó megfigyelők voltak. Az évszázados tapasztalatokból akadnak máig érvényesek, ma is alkalmazhatók.

- f) A tanulói gyűjtőmunkák meghallgatása: Eső lesz, ha... Erős szélre utal, ha... Hosszu, kemény lesz a tél, ha... stb. Népies szavak gyűjtése a János vitézből.
g) Ezek után lássuk, milyen magyar népszokásokat ismertek!

Téli népszokások pl.: betlehemes játék, regölés stb. (Néhány korábban már erre készülő, vállalkozó tanuló egyszerű álarccal, jelmezzel, arcjátékkal, mozgással néhány népszokást megjelenít. A többiek próbálják e jeleneteket kitalálni.) A regölésnél elénekeljük az Adjon az úristen... kezdetű dalt, melyet énekórán tanultak.

Tavaszi népszokások: húsvéti locsolás, tojásfestés, komatálküldés stb. (Felkészüléshez irodalom: Dömötör Tekla: Magyar népszokások c. könyve.)

- b) Most pedig lássuk, milyen régi magyar viseletek voltak divatosak mintegy 150 évvel ezelőtt? Tabló bemutatása, valamint Varga Marianna: Magyar népviseletek régen és ma c. könyve képanyagának megtekintése. Az öltözködési módok mellett néhány tájnyelvi szót is felidézünk.

i) A dolgos élet befejezéséként halottaikat kellő tisztelettel eltemették. A temetői sírjeleket, fejfákat, kopjafákat érdemes tanulmányozni. (Az Arany János Múzeumban tett megfigyelések felidézése.) A kopja elsősorban a harcost illette meg, de odatűzték hozzátartozóik fejfájához is. A fejfa felismerhetően emberi alak: legfőbb része a fej, illetve az ezt jelző süveg-, sisak-, kalapforma faragvány.

Szemléltetés: rajz, illetve dr. Kós Károly: Népelet és néphagyomány c. könyve.

Irodalmi kapcsolatteremtés: Jancsi Iluska sírjánál.

- j) Igen sok értékes megfigyelés, tárgyi emlék maradt ránk elődeinktől. Hogyan tudjuk ezeket megőrizni? (Falumúzeum, részt veszünk a fafaragó szakkör munkájában, meglátogatjuk a Játszóházat Kecskeméten, óvjuk, védjük parkjainkat, műemlékeinket. Hivatkozunk a Tévé „Unokáink is látni fogják” c. műsorára.)

k) Gyűjtsetek olyan foglalkozásneveket, melyek ma is őrzik a nép múltját! Ezek közül melyek vannak kihalóban és miért? Hasonlítsd össze a régi és a mai emberek munkáját, foglalkozását! Mit mutat a különbség?

III. 4. A gondolatok összegezése

Mit tehetünk annak érdekében, hogy az elért eredményeket megőrizzük és továbbfejlesszük? (A béke megvédése, a haza szeretete, legjobb képességeink szerinti munkavégzés.)

Idézet magyarázata:

„... dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdemes.” (József Attila)

DR. JÓZSÁNÉ DR. PÁPAI ILONA
Debrecen

Olvasóvá nevelés műelemzéssel a gyengénlátó tanulók körében

1. Követelmények — teljesítmények

A cím alapján a téma periférikusnak tűnik, de megítélésem szerint bizonyos megállapításai használhatók éplátású tanulók nevelésében is.

Az olvasásképesség kialakítását a nevelés és oktatás terve társadalmi követelményként támasztja az általános iskolát végzett tanulók iránt: „Váljék igényévé tudásának rendszeres és folyamatos gyarapítása, az olvasás.” [3]